

**บททวน : บทที่ ๖**  
**คดีเลือกตั้ง**

คดีเลือกตั้ง หากแบ่งตาม**ประเภทของการเลือกตั้ง** จะแบ่งออกได้เป็น ๓ ประเภท ได้แก่ คดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คดีเลือกสมาชิกวุฒิสภา และคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นการเลือก แต่หากแบ่งออกตาม**ลักษณะของคดี** จะแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท ได้แก่ **คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือที่เรียกกันว่าคดีคุณสมบัติ กับคดีเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือที่เรียกกันว่าคดีใบเหลืองใบแดง** ในชั่วโมงบรรยายกล่าวถึงเฉพาะคดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคดีเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเพราะข้อจำกัดด้านเวลา

**๑.คดีเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร**

**๑.๑ คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร** มี ๓ ประเภทคดี ได้แก่

**๑) คดีขอให้เพิ่มชื่อ** เป็นกรณีผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง (ซึ่งมีหน้าที่รับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต) หรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง (ซึ่งมีหน้าที่รับสมัครผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ) ไม่รับสมัครผู้ใดหรือไม่ประกาศรายชื่อบุคคลใดเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครนั้นมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาภายในเจ็ดวัน นับแต่วันที่ไม่รับสมัครหรือวันที่ประกาศรายชื่อผู้สมัคร แล้วแต่กรณี ขอให้เพิ่มชื่อเป็นผู้สมัครประกาศรายชื่อได้ โดยศาลฎีกาต้องพิจารณาและมีคำวินิจฉัยให้แล้วเสร็จก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามวัน เมื่อศาลฎีกามีคำวินิจฉัยเช่นใดแล้ว ศาลฎีกาต้องแจ้งคำวินิจฉัยไปยังผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อดำเนินการตามคำวินิจฉัยต่อไปโดยเร็ว ทั้งนี้ ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๙

ตัวบทใช้คำว่า “ศาลฎีกา” แต่ศาลฎีกามีแผนกคดีที่ทำคดีประเภทนี้โดยเฉพาะคือแผนกคดีเลือกตั้ง แต่มักจะเรียกกันทั่วไปว่า ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง

**๒) คดีขอให้ถอนชื่อ** เป็นกรณีก่อนวันเลือกตั้ง หากผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจสอบพบว่าผู้สมัครผู้ใดไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี ต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาให้ถอนชื่อนั้นออกจากประกาศรายชื่อผู้สมัคร (ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้งหรือคณะกรรมการการเลือกตั้งจะสั่งถอนชื่อออกเองไม่ได้ เพราะกฎหมายประสงค์ให้ศาลตรวจสอบก่อน) เมื่อถึงวันเลือกตั้ง หากศาลฎีกายังมิได้วินิจฉัย ให้ดำเนินการเลือกตั้งไปตามประกาศรายชื่อผู้สมัครที่มีผลอยู่ในวันนั้น ผลก็คือผู้สมัครยังคงมีสถานะเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งต่อไป ทั้งนี้ ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๒ และมาตรา ๖๑

๓) **คดีอุทธรณ์คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ถอนการรับสมัคร** เป็นกรณีที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือผู้สมัครผู้ใดเห็นว่า ผู้มีชื่อในประกาศรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม บุคคลนั้นมิสิทธิยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ประกาศรายชื่อผู้สมัคร และในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยให้ถอนการรับสมัคร ผู้สมัครที่ถูกถอนการรับสมัครมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ คำวินิจฉัยดังกล่าวต่อศาลฎีกาได้ภายในสามวันนับแต่วันที่ถูกถอนการรับสมัคร ในกรณีที่ศาลฎีกายังมิได้มีคำวินิจฉัยเป็นประการใดก่อนวันเลือกตั้ง ให้การพิจารณาเป็นอันยุติ และให้ดำเนินการเลือกตั้งไปตามคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผลก็คือผู้นั้นจะไม่มีชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งนี้ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๖๐

### ข้อสังเกต

ข้อสอบเกี่ยวกับคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ส่วนใหญ่จะตั้งรูปเรื่องเป็นคดีขอให้เพิ่มชื่อหรือขอให้ถอนชื่อ แต่คำถามเป็นการขอให้วิเคราะห์ว่า **การตัดสิทธิสมัครรับเลือกตั้งชอบหรือไม่** ซึ่งคำตอบจะอยู่ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ (๑) ถึง (๔) และมาตรา ๙๘ (๑) ถึง (๑๘) แต่หากไม่เข้าใจลักษณะของคดีเพิ่มชื่อและคดีถอนชื่อ ก็อาจทำใ้ห่างก็ได้

**๑.๒ คดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร** มี ๓ ประเภทคดี ได้แก่

๑) **คดีใบสั่ง** เป็นกรณีก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง มีหลักฐานอันควรเชื่อว่าคุณสมัครผู้ใดกระทำการอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจ**สั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้นเป็นการชั่วคราว**มีกำหนดเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่ง และในกรณีที่ผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง ให้สั่งยกเลิกการเลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวเป็นที่สุด และเมื่อคณะกรรมการการเลือกตั้งดำเนินการดังกล่าวแล้ว คณะกรรมการการเลือกตั้งต้อง**ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา**ขอให้สั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ ประกอบมาตรา ๒๒๖ และพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๒ ประกอบมาตรา ๑๓๘)

คำสั่งคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้นเป็นการชั่วคราว มีผลประการสำคัญคือ ในกรณีที่ผู้นั้นได้คะแนนอยู่ในลำดับที่จะได้รับการเลือกตั้ง และคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งยกเลิกการเลือกตั้งและสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ ผู้สมัครที่ถูกระงับสิทธิเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว จะไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่ และต้องเตรียมตัวไปต่อสู้คดีที่ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง เพราะคณะกรรมการการเลือกตั้งจะต้องไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อให้สั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นต่อไป

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ผ่านๆ มา มีคดีใบสั่งเกิดขึ้นเพียงคดีเดียว คือคดีตาม**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๒๐๙/๒๕๖๓** เป็นกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๘ จังหวัดเชียงใหม่ พรรคเพื่อไทย และได้รับคะแนนเสียงสูงสุด ถูกกล่าวหาว่ามอบเงิน ๒,๐๐๐ บาท และนาฬิกาขบวน ๑ เรือน แก่พระภิกษุที่เป็นประธานพิธีสงฆ์ ในงานทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อหาทุนจัดซื้อเครื่องแบบชุดรักษาความ

ปลดกัยประจำหมู่บ้าน (ช.ร.ป.) ซึ่งจัดขึ้นที่หอประชุมหมู่บ้าน เป็นการจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ตน อันเป็นการฝ่าฝืน พ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง (๒) ต่อมาก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำสั่งให้ระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครดังกล่าวเป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาหนึ่งปี ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ (๔) มาตรา ๒๒๕ และมาตรา ๒๒๖ และมีการเลือกตั้งใหม่ไปแล้ว ขอให้ศาลฎีกาสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครดังกล่าวและให้ผู้สมัครดังกล่าวขอใช้ค่าใช้จ่ายสำหรับการเลือกตั้งเป็นเงิน ๙,๖๘๓,๗๕๕.๑๒ บาท ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ ประกอบพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๒, ๑๓๘, ๑๓๙ คดีนี้ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งฟังข้อเท็จจริงว่า ผู้สมัครผู้นี้มิได้กระทำความผิดตามที่ถูกร้องหา พิพากษายกคำร้อง

**๒) คดีใบเหลือง** เป็นกรณีเมื่อประกาศผลการเลือกตั้งแล้ว ปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าการเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งใดมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่**ไม่ได้ความชัดว่าเป็นการกระทำของผู้ได้รับเลือกตั้ง** คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อพิจารณา ในกรณีที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การเลือกตั้งนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ศาลสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ในเขตเลือกตั้งนั้น และให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลวินิจฉัย (พ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๓)

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ผ่านมา มีคดีใบเหลืองเกิดขึ้นเพียงคดีเดียว คือคดีตาม**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๘๗/๒๕๖๓** เป็นกรณีผู้สมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๕ จังหวัดสมุทรปราการ พรรคพลังประชารัฐ ถูกกล่าวหาว่าให้ผู้ช่วยหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครดังกล่าวไปร่วมงานฅาปนกิจศพนาย พ. และมอบเงินช่วยงานศพเป็นธนบัตรบรรจุภายในซองที่เขียนหน้าซองว่า “กรุงศรีวิไล” ให้แก่เจ้าภาพเป็นการจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครดังกล่าว อันเป็นการฝ่าฝืน พ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง (๑), ๘๐ ฯลฯ กรณีมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้ง ส.ส. จังหวัดสมุทรปราการ เขตเลือกตั้งที่ ๕ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่**ไม่ได้ความชัดว่าเป็นการกระทำของผู้สมัครดังกล่าว** ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อขอให้สั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสมุทรปราการ เขต ๕ ใหม่

คดีนี้ ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งวินิจฉัยว่า แม้ข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ผู้ช่วยหาเสียงของนาย ก. ผู้สมัครกระทำการตามคำร้องจริง อันเป็นการฝ่าฝืน พ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง และระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยวิธีการหาเสียงและลักษณะต้องห้ามในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๑๘ (๔) ทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม แม้ทางใต้สวนไม่ได้ความชัดว่าเป็นการกระทำของผู้สมัครดังกล่าว ศาลก็ต้องสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดสมุทรปราการ เขตเลือกตั้งที่ ๕ ใหม่ ตามพ.ร.ป.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๓

กรณีนี้ไม่ปรากฏชัดว่า การเลือกตั้งที่ไม่ได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมนั้น เป็นการกระทำของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งหรือไม่ ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งจึงยังคงมีสิทธิเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งใหม่

๓) **คติใบแดง** เป็นกรณีที่มีการดำเนินการโดยคณะกรรมการการเลือกตั้งตามมาตรา ๒๒๕ คือให้ใบส้มแก่ผู้สมัครที่กระทำการอันเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแล้ว **หรือ**ภายหลังจากผลการเลือกตั้ง มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งหรือการเลือกมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม **คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครผู้นั้น**

การพิจารณาของศาลฎีกา ศาลฎีกาต้องนำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลฎีกามีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ ตามมาตรา ๒๒๖ วรรคสอง

ในกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งกระทำความผิดตามที่ถูกร้อง ศาลฎีกาต้องสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นเป็นเวลาสิบปี ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๒๒๖ วรรคสาม

เมื่อศาลฎีกามีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาแล้ว ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ผู้นั้นต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลฎีกาจะพิพากษาว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิด และเมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำความผิด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่ ตามมาตรา ๒๒๖ วรรคสี่

ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ มาตรา ๒๒๖ และพ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๘

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งที่ผ่านๆ มา มีคติใบแดงเกิดขึ้นเพียงคดีเดียว คือคดีตาม**คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๑/๒๕๖๓** เป็นกรณีคณะกรรมการก.ก.ต. ผู้ร้อง ยื่นคำร้องว่า นาย ช. ผู้คัดค้านเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งส.ส. แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดจันทบุรี พรรคประชาธิปัตย์ ปราศรัยใส่ร้ายนาย ย. ผู้สมัครพรรคพลังประชารัฐ ที่เคยเป็นอดีต ส.ส. พรรคประชาธิปัตย์ว่า “ท่านนายกชวน หลีกภัย เสียใจและขอโทษพี่น้องชาวแก่งหางแมวและพี่น้องชาวจันทบุรี และพี่น้องประชาธิปัตย์ ที่ ส.ส. คนเดิมทั้งสามคน ถูกซื้อตัวและย้ายพรรคไปแล้ว ... ตามที่ท่านรองสาริตได้บอกผมมา อย่างน้อยสามคนต้องมีเจตสืบล้าน”

ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งฟังข้อเท็จจริงว่า ผู้คัดค้านกล่าวปราศรัยโดยใช้ถ้อยคำเช่นนั้นจริง การกระทำของผู้คัดค้านดังกล่าวเป็นการใส่ร้ายด้วยความเท็จ หรือจงใจให้เข้าใจผิดในคะแนนนิยมของผู้สมัครหรือพรรคการเมือง เพื่อจงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนให้แก่ตนเองหรือผู้สมัครอื่น อันเป็นการฝ่าฝืนพ.ร.บ. ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๓ วรรคหนึ่ง (๕) การกระทำของผู้คัดค้านย่อมเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงของผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมาย อันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง เห็นสมควรเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้คัดค้านมีกำหนดสิบปี ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๒๖ วรรคสาม ประกอบพ.ร.บ. ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๘ วรรคหนึ่ง

### **ข้อสังเกต**

การ**ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา**เพื่อให้เพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัคร ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง เป็นอำนาจของ**คณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้น** ผู้สมัคร

ด้วยตนเองหรือบุคคลอื่นใดไม่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา คงมีสิทธิเพียงไปยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อให้ดำเนินการไต่สวนและยื่นคำร้องต่อศาลเท่านั้น

### **ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามใหญ่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗**

**คำถาม** ประเด็นที่ ๒ ภายหลังจากประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งนายเอกได้รับการเลือกตั้ง นายเสื่อผู้สมัครที่ได้คะแนนรองจากนายเอกไปยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ขอให้คำสั่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งของนายเอกใหม่ อ้างเหตุว่านายเอกขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพราะไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นครั้งก่อนที่นายเอกจะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้จริงปรากฏว่า นายเอกไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งนั้นจริง

**ให้วินิจฉัยว่า** ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจะสั่งคำร้องของนายเสื่ออย่างไร

**ธงคำตอบ** การยื่นคำร้องขอให้ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ภายหลังจากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๒๓๙ วรรคสอง นายเสื่อไม่มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งโดยตรง ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งจึงต้องมีคำสั่งยกคำร้องของนายเสื่อ

### **หมายเหตุ**

รัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง ไม่ได้ให้สิทธิแก่ผู้สมัครด้วยตนเองหรือบุคคลอื่นใดยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาได้เองเดียวกับรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๙ วรรคสอง

### **ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามเล็ก ๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๓**

**คำถาม** ประเด็นที่ ๑ ภายหลังจากประกาศผลการเลือกตั้งนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย นายเอกผู้สมัครซึ่งไม่ได้รับเลือกตั้งไปยื่นหนังสือร้องเรียนนายโท ผู้สมัครซึ่งได้รับเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง กล่าวหาว่า นายโทกระทำการทุจริตในการเลือกตั้งโดยแจกเงินแก่กลุ่มแม่บ้านเพื่อซื้อเสียง คณะกรรมการการเลือกตั้งไต่สวนแล้วมีมติว่าข้อกล่าวหาของนายเอกไม่มีมูล และมีมติให้ดำเนินคดีอาญาแก่นายเอกเพราะเหตุมีหนังสือร้องเรียนนายโทอันเป็นเท็จ หลังจากนั้น ๓ เดือน นายเอกยื่นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง ขอให้คำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของนายโท และมีคำสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยอ้างเหตุเช่นเดียวกับที่กล่าวในหนังสือร้องเรียนนายโท ก่อนวันนัดฟังคำสั่งรับหรือไม่รับคำร้อง นายโทให้ทนายความยื่นคำแถลงต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้งว่า ไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้สิทธินายเอกยื่นคำร้องดังกล่าว ขอให้ยกคำร้อง

**ให้วินิจฉัยว่า** คำแถลงของทนายความของนายโทต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง รับฟังได้หรือไม่

**ธงคำตอบ** รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า ภายหลังจากประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อว่ามีผู้สมัครผู้ใดกระทำการทุจริต ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครนั้น โดยมีได้ให้สิทธิบุคคลอื่นยื่นคำร้องดังกล่าวด้วย และมาตรา ๒๒๖ วรรคหก ให้นำบทบัญญัติดังกล่าวไปใช้

บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยอนุโลม แต่ให้อำนาจของศาลฎีกาเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ ดังนั้น ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลชั้นอุทธรณ์เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครที่กระทำทุจริตในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจึงมีเพียงคณะกรรมการการเลือกตั้งเท่านั้นเช่นกัน นายเอกไม่มีสิทธิยื่นคำร้องดังกล่าวต่อศาลอุทธรณ์ภาค ๔ แผนกคดีเลือกตั้ง คำแถลงของทนายความของนายโทที่ว่า ไม่มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้สิทธินายเอกยื่นคำร้องดังกล่าวจึงรับฟังได้

### **หมายเหตุ**

หากเป็นข้อสอบเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ต้องอ้างมาตรา ๒๒๖ วรรคหก ที่ว่า ให้นำบทบัญญัติดังกล่าวไปใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นโดยอนุโลม แต่ให้อำนาจของศาลฎีกาเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ ด้วยเสมอ

### **๒. คดีเลือกสมาชิกวุฒิสภา**

คดีเกี่ยวกับสิทธิสมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา และคดีเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือสิทธิเลือกตั้งในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา คล้ายกับคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีข้อแตกต่างเล็กน้อย ดังที่ได้กล่าวแล้วในชั่วโมงคำบรรยาย

#### **ข้อสังเกต :**

บทบัญญัติว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ (๑) ถึง (๔) และมาตรา ๙๘ (๑) ถึง (๑๘) และเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๘ ก. คุณสมบัติ (๑) ถึง (๔) และ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ถึง (๙) มีความสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญ ๓ เรื่อง ได้แก่

๑) การสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา เพราะหากขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ก็จะถูกตัดสิทธิไม่ให้ลงสมัคร อันนำไปสู่การเป็นคดีขอให้ศาลเพิ่มชื่อหรือขอให้ศาลถอนชื่อ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

๒) การสิ้นสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

กรณีนี้เกิดขึ้นภายหลังมีการประกาศให้ผู้ใดได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาแล้ว และปรากฏว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ใดขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๙๗ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘ หรือปรากฏว่าสมาชิกวุฒิสภาผู้ใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๘ การดำเนินการเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวพ้นจากตำแหน่ง ต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้สองช่องทาง กล่าวคือ

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๓) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) (๑๐) หรือ (๑๒) หรือมาตรา ๑๑๑

(๓) (๔) (๕) หรือ (๖) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ ตามมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง

**รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑** บัญญัติว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงเมื่อ...” และกำหนดกรณีที่ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงรวม ๑๓ กรณี ในวงเล็บ (๑) ถึง (๑๓) โดย **มาตรา ๑๐๑ (๕)** บัญญัติว่า “ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๙๗” และมาตรา ๑๐๑ (๖) บัญญัติว่า “มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘”

ส่วน**รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑** บัญญัติว่า “สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงเมื่อ ...” และกำหนดกรณีที่ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงรวม ๘ กรณี ในวงเล็บ (๑) ถึง (๘) โดย**มาตรา ๑๑๑ (๔)** บัญญัติว่า “ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๐๘” ซึ่งมาตรา ๑๐๘ ก็คือคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภานั้นเอง

เนื่องจากการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตาม**มาตรา ๙๗** และ**มาตรา ๙๘** มีผลให้สมาชิกสภาการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตาม**มาตรา ๑๐๑ (๕) (๖)** และการขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภาตาม**มาตรา ๑๐๘** มีผลให้สมาชิกสภาการเป็นสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงตาม**มาตรา ๑๑๑ (๔)** การทำความเข้าใจกับหลักเกณฑ์และเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘ จึงเป็นเรื่องสำคัญ

(๒) ในกรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งพบว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคณใดคนหนึ่งมีเหตุสิ้นสุดลงตาม**มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง** คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ ได้ด้วย **ตามมาตรา ๘๒ วรรคสี่**

**ตัวอย่างเช่น** ภายหลังคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งให้นายดำเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองหนึ่งแล้ว ต่อมาปรากฏข้อเท็จจริงว่า นายดำเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดฐานเป็นเจ้ามือตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน อันเป็นลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๙๘ (๑๐)

ในกรณีเช่นนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร อาจเข้าชื่อกันยื่นคำร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของนายดำเป็นอันสิ้นสุดลงแล้ว โดยช่องทางของรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง** หรือหากคณะกรรมการการเลือกตั้งตรวจพบเอง จะเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเองก็ได้ ตามรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๘๒ วรรคสี่**

๓) การสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรี ตาม**มาตรา ๑๗๐ (๒) (๔) และ (๕)** เป็นกรณีตามรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๑๗๐ วรรคสาม** ที่บัญญัติว่า “ให้นำความใน**มาตรา ๘๒** มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๔) หรือ (๕) หรือวรรคสอง โดยอนุโลม เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย”

บทบัญญัติดังกล่าวมีความหมายว่า เมื่อปรากฏกรณีที่ทำให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง วงเล็บ (๒) คือลาออก วงเล็บ (๔) คือขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๐ หรือ วงเล็บ (๕) คือกระทำการอันเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๖ หรือมาตรา ๑๘๗ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ สมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้อง ต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดตามมาตราดังกล่าว และคณะกรรมการการ เลือกตั้งยังมีอำนาจส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย

การขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามของรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๖๐ มีตั้งแต่วงเล็บ (๑) ถึง (๘) โดย โดยในวงเล็บ (๖) บัญญัติว่า “ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๙๘” ดังนั้น การทำความเข้าใจกับหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับมาตรา ๘๗ จึงมีความสำคัญในการพิจารณาเรื่อง การสิ้นสุดลงของรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีอีกด้วย

**หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร** ตาม รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ และมาตรา ๙๘

**ก. คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร**

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๗ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๑) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด

(๒) มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีนับถึงวันเลือกตั้ง

(๓) เป็นสมาชิกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่งแต่เพียงพรรคการเมืองเดียวเป็นเวลา

ติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในกรณีที่มีการเลือกตั้งทั่วไปเพราะเหตุยุบสภา ระยะเวลา เก้าสิบวันดังกล่าวให้ลดลงเหลือสามสิบวัน

(๔) ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง ต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย

(ก) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งมาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ห้าปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง

(ข) เป็นบุคคลซึ่งเกิดในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง

(ค) เคยศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า ห้าปีการศึกษา

(ง) เคยรับราชการหรือปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ หรือเคยมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านใน จังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้ง แล้วแต่กรณี เป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าห้าปี

มีข้อสังเกตในมาตรา ๙๗ (๔) ก. เรื่องทะเบียนบ้าน เคยมีปัญหาว่า การมีชื่อในทะเบียนบ้านกลาง ถือว่า เป็นการมีชื่อในทะเบียนบ้านตามบทบัญญัติดังกล่าวหรือไม่

ปัญหาดังกล่าวมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒๐/๒๕๖๒ วินิจฉัยว่า ผู้สมัครนำทะเบียนบ้านกลางมาใช้อ้างว่า มีชื่อในทะเบียนบ้านในจังหวัดที่สมัครรับเลือกตั้งเพื่อใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตาม



มาตรา ๙๗ (๔) ก. ไม่ได้ เพราะทะเบียนบ้านกลาง เป็นเพียงทะเบียนซึ่งผู้อำนวยการทะเบียนกลางกำหนดให้จัดทำขึ้นสำหรับลงรายการบุคคลที่ไม่อาจมีชื่อในทะเบียนบ้านได้เท่านั้น

### **ข. ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร**

**มาตรา ๙๘** บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” มาตรานี้มี ๑๘ วงเล็บ มีข้อสังเกตบางวงเล็บดังนี้

#### **มาตรา ๙๘ (๒) “เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต”**

ข้อสังเกตคือ **เพียงถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด** ไม่ถือว่าล้มละลายต้องห้าม เพราะกฎหมายใช้คำว่า “เป็นบุคคลล้มละลาย” หมายความว่า ต้องมีคำพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว

นอกจากนี้ในกรณีศาลมีคำพิพากษาให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย แม้จะยังมิได้ประกาศคำสั่งในราชกิจจานุเบกษา ก็ต้องถือว่าเป็นบุคคลล้มละลาย (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๓๔/๒๕๖๒) หรือแม้อยู่ระหว่างอุทธรณ์คำพิพากษาที่ให้ตกเป็นบุคคลล้มละลาย ก็ถือว่าล้มละลายต้องห้าม (เทียบ คำสั่งศาลฎีกาที่ ๔๘/๒๕๔๘) และตราใบไต่ที่ยังไม่ได้หลุดพ้นจากการล้มละลาย โดยยังไม่มี การปลดจากล้มละลาย ยกเลิกการล้มละลาย และมีได้มีคำขอประนอมหนี้ภายหลังล้มละลาย ต้องถือว่าเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัคร (คำสั่งศาลฎีกาที่ ๕๐๖๖/๒๕๕๔, ๓๐๖๔/๒๕๕๗)

คดีที่อ้างถึงข้างต้น บางคดีศาลฎีกาเป็นคำพิพากษา บางคดีทำเป็นคำสั่ง ก็เนื่องจากก่อนใช้พ.ร.บ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ การชี้ขาดตัดสินคดีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งทำในรูปคำสั่งศาลฎีกา แต่ภายหลังพ.ร.บ.ดังกล่าวมีผลใช้บังคับ ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งทำในรูปคำพิพากษาศาลฎีกา

#### **มาตรา ๙๘ (๓) “เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ”**

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญมาตรานี้ เพื่อมิให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในการเลือกตั้ง เพราะผู้สมัครที่มีสื่ออยู่ในมือย่อมได้เปรียบผู้สมัครอื่น

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งค่อนข้างเคร่งครัดว่า ผู้สมัครที่มีชื่อเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ **แม้ไม่ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจการในความเป็นจริง** ก็มีลักษณะต้องห้าม (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๔๓/๒๕๖๒) และโดยไม่คำนึงว่า สื่อนั้นตีพิมพ์หรือเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๐๙/๒๕๖๒)

แม้หนังสือพิมพ์หยุดตีพิมพ์แล้ว แต่เมื่อยังไม่ได้แจ้งยกเลิกการประกอบกิจการต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นก็มีลักษณะต้องห้าม (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๑๑/๒๕๖๒ , ๑๒๒๐/๒๕๖๒ , ๑๒๒๘/๒๕๖๒)

การแจ้งยกเลิกการประกอบกิจการภายหลังยื่นใบสมัคร หรือลาออกภายหลังยื่นใบสมัคร ไม่มีผลให้กลับเป็นผู้ไม่มีลักษณะต้องห้าม (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๖๔/๒๕๖๒ , ๑๑๐๙/๒๕๖๒, ๑๓๐๖/๒๕๖๒) หรือแม้แจ้งยกเลิกการประกอบกิจการก่อนยื่นใบสมัคร แต่การเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนเกิดขึ้นภายหลังยื่นใบสมัคร ก็ถือว่า มีลักษณะต้องห้าม (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๓๔/๒๕๖๒, ๑๓๒๒/๒๕๖๒, ๑๑๑๒/๒๕๖๒)

อย่างไรก็ตาม เคยมีกรณีผู้สมัครเคยเป็นเจ้าของและบรรณาธิการกิจการหนังสือพิมพ์ แต่ลาออกจากการเป็นเจ้าของและบรรณาธิการ โดยปรากฏข้อเท็จจริงแน่ชัดว่า**ได้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วก่อนจะยื่นใบสมัคร** สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร **แม้จะยังปรากฏข้อมูลในระบบฐานข้อมูลว่า** เป็นเจ้าของและบรรณาธิการกิจการหนังสือพิมพ์ ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเห็นว่า กรณีดังกล่าวเกิดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้แก้ไขข้อมูลเท่านั้น จึงพิพากษาว่า**ไม่ขาดคุณสมบัติ** (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๐๗/๒๕๖๒)

ส่วนในกรณีที่บริษัทหรือห้างไม่ได้ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใด ๆ แต่ใน**หนังสือบริคณห์สนธิ**ระบุว่า มีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ ด้วย ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๘ ถึง ๑๙/๒๕๖๓ และ ๒๐/๒๕๖๓ (ในคดีของให้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกกล่าวหาสิ้นสุดลงหรือไม่) โดยศาลรัฐธรรมนูญวางหลักว่า การเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน **ต้องมีการประกอบกิจการจริงด้วย** หากเพียงแต่มีระบุในหนังสือบริคณห์สนธิระบุว่า มีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน **แต่ไม่ได้ประกอบกิจการจริง** เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นยังไม่อยู่ในฐานะเป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชน

**คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๖๒** เป็นกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ขอให้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนาย ช. สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบ**มาตรา ๙๘ (๓)** ว่าด้วยลักษณะของผู้ต้องห้ามมิให้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ว่า “เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นในกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนใดๆ”

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า แม้ผู้ถูกร้องจะอ้างว่าบริษัท ว. ได้หยุดกิจการไปแล้วตั้งแต่วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าบริษัท ว. ได้แจ้งยกเลิกเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการหรือเจ้าของกิจการ ตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนการค้า พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘ ก่อนวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ บริษัทดังกล่าวยังสามารถประกอบกิจการเมื่อใดก็ได้ตราที่ยังมิได้จดทะเบียนเลิกบริษัท และแจ้งยกเลิกเป็นผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา บรรณาธิการหรือเจ้าของกิจการ ดังนั้น บริษัท ว. จึงยังคงเป็นบริษัทที่ประกอบกิจการสื่อมวลชนอยู่ในวันดังกล่าว ส่วนข้อโต้แย้งว่า ผู้ถูกร้องโอนหุ้นทั้งหมดให้แก่นาง ส. มารดาของผู้ถูกร้องไปแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๒ นั้น ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า มีข้อพิรุธที่น่าสงสัยหลายประการ เมื่อพิจารณาประกอบพฤติการณ์ทั้งปวงแห่งคดี จึงฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัท ว. ซึ่งประกอบกิจการสื่อมวลชนอยู่ในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นวันที่พรรค อ. ยื่นบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อต่อผู้ร้อง อันเป็นลักษณะต้องห้ามมิให้ผู้ถูกร้องใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๓) ทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๓) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง

**มาตรา ๙๘ (๔)** “เป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๑) (๒) หรือ (๔) ”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ....

- (๑) เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช  
 (๒) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง **ไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่**  
 (๓) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย  
 (๔) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ”

มีข้อสังเกตใน**มาตรา ๙๖ (๒)** การถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามมาตรา ๙๖ (๒) อาจเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ เช่น ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์สั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเพราะเหตุกระทำการทุจริตในการเลือกตั้ง หรือต้องคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่า จงใจไม่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินหรือยื่นเท็จ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือร่ำรวยผิดปกติ หรือต้องคำพิพากษาศาลฎีกาว่า ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง รวมทั้งถูกฟ้องเป็นคดีอาญาตามกฎหมายเลือกตั้งและศาลพิพากษาลงโทษกับสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งด้วย

ข้อสำคัญของ**มาตรา ๙๖ (๒)** ก็คือ แม้คำพิพากษาของศาลที่ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง**ยังไม่ถึงที่สุด ก็ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง** เพราะ**มาตรา ๙๖ (๒)** ใช้ถ้อยคำว่า “**ไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่**”

นอกจากนี้แม้เป็นผู้สมัครที่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง ตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ และพรบ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งสิ้นผลบังคับไปแล้ว แต่พรบ.ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ในบทเฉพาะกาล **มาตรา ๑๗๔** ให้ถือว่าเป็นการถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามพรบ.ฉบับนี้ด้วย แม้ยังไม่พ้นกำหนด ๕ ปี ตามคำพิพากษาก็ตาม จึงเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามตาม**มาตรา ๙๘ (๔)** ด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๓๒/๒๕๖๒ )

**คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๔** คณะกรรมการก.ก.ต.ยื่นคำร้องว่า นาย ท. (ผู้ถูกร้อง) เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๓ จังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องคำพิพากษาศาล**จังหวัดนครศรีธรรมราช**ให้ลงโทษจำคุก โดยไม่รอกการลงโทษ ให้**เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง**ของผู้ถูกร้องมีกำหนดสิบปี นับแต่วันที่มีคำพิพากษา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๘๒** ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนาย ท. สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ **มาตรา ๑๐๑ (๖)** ประกอบ**มาตรา ๙๘ (๔)** และ**มาตรา ๙๖ (๒)** หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ **มาตรา ๑๐๑ (๖)** บัญญัติให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อมีลักษณะต้องห้ามตาม**มาตรา ๙๘** ซึ่ง**มาตรา ๙๘ (๔)** ประกอบ**มาตรา ๙๖ (๒)** บัญญัติห้ามบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งคือบุคคลที่อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง**ไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดแล้วหรือไม่**ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช เขตเลือกตั้งที่ ๓ ถูกศาลจังหวัดนครศรีธรรมราชพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๓ ว่า มีความผิดตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕ **มาตรา ๕๗** วรรคหนึ่ง (๔) และ**มาตรา ๑๑๘** ประกอบประมวลกฎหมายอาญา **มาตรา ๘๓** ให้จำคุก ๓ ปี มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้หนึ่งในสาม คงจำคุก ๒ ปี การกระทำเป็นเหตุให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม จึงไม่รอกการลงโทษ และ**ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง**ของผู้ถูกร้องมี

กำหนดสิบปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษา เมื่อมาตรา ๙๖ (๒) ไม่ได้ใช้คำว่า “คำพิพากษาอันถึงที่สุด” สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และมาตรา ๙๖ (๒) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง คือ วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๓ โดยไม่ต้องรอให้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแต่อย่างใด และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบ คือ วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๔ เป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งว่างลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๕ วรรคหนึ่ง (๑) ประกอบมาตรา ๑๐๒

### **ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษา สนามจีว วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔**

**คำถาม** ประเด็นที่ ๓ ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาว่า นายนิติ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ร่วมกับนายพิชัย กระทำคามผิดฐานจัดเลี้ยงนักศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเพื่อจูงใจให้ลงคะแนนสนับสนุนนายพิชัยให้ได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๖๕ (๔), ๑๒๖ วรรคสอง ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓ ให้ลงโทษจำคุกคนละ ๒ ปี และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายนิติและนายพิชัยมีกำหนดคนละ ๒๐ ปี ภายหลังจากจังหวัดนครราชสีมาอ่านคำพิพากษาแล้ว มีคำสั่งอนุญาตให้นายนิติและนายพิชัยได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวไปในระหว่างอุทธรณ์

**ให้วินิจฉัยว่า สถานะความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายนิติได้รับผลกระทบหรือไม่ อย่างไร**

**ธงคำตอบ** เมื่อนายนิติตกเป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้มื่อยังไม่ถึงที่สุด ก็ต้องถือว่านายนิติขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามมิให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๐ (๓) ความเป็นรัฐมนตรีของนายนิติย่อมสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๓๔ (๔)

การที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้จำคุกนายนิติ แต่ในวันเดียวกันได้มีคำสั่งอนุญาตให้นายนิติได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปในระหว่างอุทธรณ์ จึงไม่ถือว่านายนิติเป็นบุคคลต้องถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายอันจะเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๖ (๓) แต่การที่ศาลจังหวัดนครราชสีมาพิพากษาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายนิติมีกำหนด ๒๐ ปี ด้วย นายนิติจึงเป็นบุคคลที่อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าคดีนั้นจะถึงที่สุดหรือไม่ ย่อมมีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งทันทีตามมาตรา ๙๖ (๒) และเข้าลักษณะต้องห้ามของบุคคลในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตาม **มาตรา ๙๘ (๔)** สมาชิกภาพความเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายนิติจึงสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๖) โดยไม่ต้องรอให้มีคำพิพากษาอันถึงที่สุด (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๖๔)

**มาตรา ๙๘ (๕)** “อยู่ระหว่างถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราว หรือถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง”

ข้อสังเกตคือ การถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งชั่วคราวก็คือกรณีที่คณะกรรมการก.ต.ให้ใบสั่งแก่ผู้สมัคร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๕ ส่วนการถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง อาจเกิดจากหลายกรณีดังกล่าว

แล้ว แต่ไม่ว่าจะเป็นกรณีถูกระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นการชั่วคราวหรือกรณีถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง **แม้คดียังไม่ถึงที่สุด** ก็เป็นลักษณะต้องห้าม เพราะตัวบทไม่ได้มีคำขยายว่า ต้องเป็นกรณีคดีถึงที่สุดแล้ว

การถูกเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แม้เป็นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในคดียุบพรรค ก็ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้ามสมัครรับเลือกตั้งด้วย และในชั้นนี้จะยกข้อต่อสู้ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่ชอบด้วยเหตุต่างๆไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๓๙/๒๕๖๒ )

**มาตรา ๙๘ (๖)** “ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล”

ข้อสังเกตคือ ในกรณีที่ศาลชั้นต้นหรือศาลชั้นอุทธรณ์พิพากษาจำคุก และคดียังไม่ถึงที่สุด **หากศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา** ไม่เป็นลักษณะต้องห้ามมาตรา ๙๘ (๖) เพราะไม่ได้ถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

แต่หาก**ไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา** และศาลชั้นต้นออกหมายจำคุกระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา เป็นลักษณะต้องห้ามมาตรา ๙๘ (๖) เพราะเป็นกรณีถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล

**คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒/๒๕๖๒** คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของนาย น. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๗ จังหวัดขอนแก่น เป็นอันสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) เพราะเหตุต้องคำพิพากษาศาลจังหวัดขอนแก่นว่า มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๙ (๔) ประกอบมาตรา ๘๔ ลงโทษประหารชีวิต และศาลอุทธรณ์ภาค ๔ มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนาย น. ระหว่างอุทธรณ์ ศาลจังหวัดขอนแก่นจึงออกหมายจำคุกระหว่างอุทธรณ์ฎีกาให้จำคุกนาย น.ไว้ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การต้องคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หนักกว่าโทษจำคุก ย่อมมีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) ด้วย เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า หลังจากศาลจังหวัดขอนแก่นมีคำพิพากษา ศาลอุทธรณ์ภาค ๔ มีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างอุทธรณ์ ศาลจังหวัดขอนแก่นจึงออกหมายจำคุกระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ให้จำคุกผู้ถูกร้องไว้นับตั้งแต่วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๒ เป็นต้นไป ผู้ถูกร้องจึงเป็นบุคคลซึ่งถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) ด้วย อีกทั้งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๖) ใช้คำว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล” โดยไม่มีคำว่า “ถึงที่สุด” จึงต้องหมายความว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสิ้นสุดลงเมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุกเท่านั้น โดยไม่ต้องรอให้คดีถึงที่สุดเสียก่อนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๑๓) แต่อย่างไรก็ดี ดังนั้นสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ผู้ถูกร้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง

**คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ เรื่องพิจารณาที่ ๙/๒๕๖๔** เป็นกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๕ คน สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) (๖) และมาตรา ๙๒ (๒) หรือไม่

กรณีนี้เป็นเรื่องศาลอาญามีคำพิพากษาจำคุกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นผู้ถูกร้องรวม ๕ คน และเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๔ และที่ ๕ ผู้ถูกร้องทั้งห้ายื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ศาลอาญามีคำสั่งส่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของจำเลยไปให้ศาลอุทธรณ์สั่ง (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๖ (๔) วรรคสอง) ระหว่างรอศาลอุทธรณ์มีคำสั่ง ศาลอาญาต้องส่งตัวผู้ถูกร้องทั้งห้าจำเลยไปคุมขังที่เรือนจำและออกหมายขังระหว่างอุทธรณ์ไว้ ต่อมาอีกสองวัน ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยจำเลยชั่วคราว

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๔ ต้องคำพิพากษาศาลอาญาให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งเป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องที่ ๑ ที่ ๓ และที่ ๔ สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๔) และ ๙๖ (๒) นับแต่วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๔ อันเป็นวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง และผู้ร้องทั้งห้าต้องคำพิพากษาศาลอาญาให้จำคุกและถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องทั้งห้าสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๖) นับแต่วันที่ ๗ เมษายน ๒๕๖๔ อันเป็นวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หยุดปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ วรรคสอง อีกด้วย

**มาตรา ๙๘ (๗)** “เคยได้รับโทษจำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึงสิบปีนับถึงวันเลือกตั้ง เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ”

มีข้อสังเกตคือ ไม่ว่าจะ เป็นโทษจำคุกในความผิดฐานใดก็เป็นลักษณะต้องห้ามตามมาตรา นี้ แต่ต้องเป็นโทษจำคุกจริง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒๐/๒๕๖๒ , ๑๕๓๖/๒๕๖๒) เว้นแต่เป็นโทษจำคุกในความผิดอันได้กระทำประมาทหรือลหุโทษ แม้ต้องโทษจำคุกจริง ก็ไม่ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม

**มาตรา ๙๘ (๘)** “เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในวงราชการ”

ข้อสังเกตคือ แม้อยู่ระหว่างอุทธรณ์คำสั่งลงโทษ ก็ถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๓๓/๒๕๖๒ โดยศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งให้เหตุผลว่า คำสั่งลงโทษดังกล่าวเป็นคำสั่งทางปกครอง มีผลตราบเท่าที่ยังไม่มีการเพิกถอนหรือสิ้นผลโดยเงื่อนไขหรือเหตุอื่น ตามมาตรา ๔๒ วรรคหนึ่ง แห่งพ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ แม้ผู้ร้องจะยื่นอุทธรณ์ แต่การอุทธรณ์ไม่มีผลเป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งตามมาตรา ๔๔ วรรคสาม จึงถือได้ว่า ผู้ร้องถูกสั่งให้พ้นจากราชการเพราะทุจริตต่อหน้าที่ ผู้ร้องจึงมีลักษณะต้องห้ามในการสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๓๙/๒๕๖๒ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ผู้ร้องเคยถูกลงโทษทางวินัยข้าราชการครูให้ปลดออกจากราชการกรณีกระทำการทุจริตในการสอบเข้ารับราชการครู แม้ในเวลาต่อมาจะได้รับการล้างมลทินตาม พ.ร.บ.ล้างมลทินฯ ๒๕๕๐ ก็มีความหมายเพียงว่า ผู้ร้องไม่เคยถูกลงโทษทางวินัยให้ปลดออกจากราชการครูเท่านั้น ไม่ได้หมายความว่าความประพฤติหรือการกระทำของผู้ร้องที่เป็นเหตุให้ถูกลงโทษทางวินัยถูกลบล้างไปด้วย ผู้ร้องจึงมีลักษณะต้องห้ามไม่ได้รับสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

**คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๓** คณะกรรมการก.ต.ยื่นคำร้องว่า นาย ร. ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา เมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๒ แต่ก่อนหน้านั้น นาย ร. เคยรับราชการในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ปกครอง ระดับ ๓ และถูกไล่ออกจากราชการเพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๒ ว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของนาย ร. สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) ประกอบมาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) และมาตรา ๙๘ (๘) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) มาตรา ๑๐๘ ข. ลักษณะต้องห้าม (๑) ประกอบมาตรา ๙๘ (๘) เป็นบทบัญญัติห้ามมิให้สมาชิกวุฒิสภาเป็นบุคคลซึ่งเคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการ ฯลฯ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ เมื่อเคยถูกลงโทษทางวินัยไล่ออกจากราชการฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงตามคำสั่งกรรมการปกครองกรณีกระทำการเรียกรับเงิน อันเป็นพฤติกรรมในทางทุจริต แม้ภายหลังผู้ถูกร้องจะได้รับการล้างมลทินตาม พ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๓๙ และ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษทางวินัยว่ามีการกระทำความผิด ผู้ถูกร้องเป็นบุคคลผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็นสมาชิกวุฒิสภา ตามบทบัญญัติดังกล่าว สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๑ (๔) นับแต่วันที่ที่มีพระบรมราชโองการแต่งตั้ง และให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญอ่านคำวินิจฉัยให้แก่คู่กรณีฟังโดยชอบอันเป็นวันที่ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่างลง

### **ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๗๓**

**คำถาม** ประเด็นที่ ๒ ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งในสี่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้วินิจฉัยสมาชิกภาพของนายมัน เนื่องจากนายมันเคยถูกกรรมการปกครองลงโทษทางวินัยปลดออกจากราชการเพราะเหตุเรียกรับเงินจากผู้รับเหมาก่อสร้าง เหตุเกิดในปี ๒๕๔๘ นายมันจึงเป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) มีผลให้สมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายมันเป็นอันสิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) นายมันยื่นคำให้การชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่า กรณีดังกล่าวตนได้รับการล้างมลทินแล้ว ตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔ ที่ให้ล้างมลทินแก่ผู้ต้องโทษทางวินัย ในกรณีที่ได้กระทำก่อนวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยถูกลงโทษทางวินัย ขอให้ยกคำร้อง

ให้วินิจฉัยว่า คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของนายมันรับฟังได้หรือไม่

**ธงคำตอบ** การที่นายมันเคยถูกลงโทษทางวินัยปลดออกจากราชการเพราะเหตุเรียกรับเงินจากผู้รับเหมาก่อสร้าง มีผลให้นายมันเป็นผู้ที่เคยถูกสั่งให้พ้นจากราชการเพราะเหตุทุจริตต่อหน้าที่ ซึ่งต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) แม้นายมันกระทำความผิดในปี ๒๕๔๘ และได้รับการล้างมลทินตาม พ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ แต่ไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาหรือคำสั่งลงโทษทางวินัยว่ามีการกระทำความผิด ประกอบกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) มีเจตนารมณ์ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสาธารณชน พ.ร.บ.ล้างมลทินฯ พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงไม่มีผลให้นายมันไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๘) และสมาชิกภาพ

การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของนายมันต้องเป็นอันสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๑ (๖) คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาของนายมันรับฟังไม่ได้ (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๖๓ และคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๗๙/๒๕๖๒)

**มาตรา ๙๘ (๙)** เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล**อันถึงที่สุด**ให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินเพราะ**ร่ำรวยผิดปกติ** หรือเคยต้องคำพิพากษา**อันถึงที่สุด**ให้ลงโทษจำคุก เพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการ**ป้องกันและปราบปรามการทุจริต**

ข้อสังเกตคือ ทั้งกรณีร่ำรวยผิดปกติและกรณีต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกเพราะกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต **คดีต้องถึงที่สุดแล้ว** จึงจะถือว่าเป็นลักษณะต้องห้าม

**มาตรา ๙๘ (๑๐)** เคยต้องคำพิพากษา**อันถึงที่สุด**ว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม หรือกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยความผิดของพนักงานในองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้าส่งออก หรือผู้ค้า กฎหมายว่าด้วยการพนันในความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ายามุขย์ หรือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดฐานฟอกเงิน

ข้อสังเกตคือ หาก**คดียังไม่ถึงที่สุด** ยังไม่เป็นลักษณะต้องห้าม

นอกจากนี้ในกรณีที่เคยต้องคำพิพากษา**อันถึงที่สุด**ว่า กระทำความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครอง**(เพื่อเสพ)** ไม่เป็นลักษณะต้องห้าม เพราะเป็นลักษณะต้องห้าม**เฉพาะความผิดฐานเป็นผู้ผลิต นำเข้าส่งออก หรือผู้ค้า** และความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยการพนัน เป็นลักษณะต้องห้าม**เฉพาะความผิดฐานเป็นเจ้ามือหรือเจ้าสำนัก** ส่วนความผิดฐานเป็นผู้เล่นการพนัน ไม่เป็นลักษณะต้องห้าม

**คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖/๒๕๖๔** เป็นกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๕๑ คน เข้าชื่อกันเสนอคำร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า ร้อยเอก ๘. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๖) และมาตรา ๙๘ (๑) เพราะเหตุต้องคำพิพากษา**อันถึงที่สุด**ของศาลอุทธรณ์รัฐนิวเซาท์เวลส์ ลงวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๘ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความว่า ไม่มีคู่กรณีฝ่ายใดเสนอสำเนาคำพิพากษาของศาลมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ต่อศาลรัฐธรรมนูญเลย คงมีเพียงสำเนาคำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ภายหลังพ้นระยะเวลาอุทธรณ์ของผู้ถูกร้องลงวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๘ และสำเนาคำสั่งศาลอุทธรณ์มลรัฐนิวเซาท์เวลส์ ลงวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๓๘ ที่สั่งไม่รับคำร้องขออนุญาตอุทธรณ์ดังกล่าว ซึ่งผู้รับรองสำเนาถูกต้องมิใช่เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจ

แต่เนื่องจากผู้ถูกร้องยอมรับว่า เคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิด ตามคำพิพากษาของศาลแขวงมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ แต่ไม่ทราบศาลแขวงมลรัฐนิวเซาท์เวลส์มีคำพิพากษาอย่างไร ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยต่อไปด้วยว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง บัญญัติให้อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ลักษณะสำคัญของอำนาจอธิปไตยคือมีความเด็ดขาดสมบูรณ์ไม่อยู่อาณัติหรืออยู่ภายใต้อำนาจรัฐอื่น โดยการพิจารณาพิพากษา**อรรถคดีเป็นการใช้อำนาจตุลาการอันเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตย**ย่อมไม่ตกอยู่ใน



อาณัติหรือภายใต้อำนาจตุลาการของรัฐอื่น ซึ่งหลักการและทางปฏิบัติของรัฐเกี่ยวกับการใช้อำนาจตุลาการจะได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศเพื่อยืนยันหลักความเป็นอิสระของตุลาการและความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา เมื่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมีการกล่าวถึงคำพิพากษา จึงต้องหมายถึงคำพิพากษาของศาลแห่งรัฐหรือประเทศนั้นเท่านั้น ไม่รวมถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ อีกทั้งการตรากฎหมายอาญาของแต่ละประเทศกำหนดการกระทำที่เป็นองค์ประกอบความผิด ฐานความผิด และเงื่อนไขการลงโทษ ไว้แตกต่างกัน หากตีความรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) ว่า “เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุด” หมายความว่ารวมถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศด้วย ก็จะต้องมีความหมายกว้างครอบคลุมถึงคำพิพากษาอันถึงที่สุดในความผิดตามกฎหมายอื่นอีกหลายฉบับ จะทำให้ขอบเขตการยอมรับอำนาจศาลของรัฐอื่นขยายออกไปอย่างกว้างขวางอีกด้วย ทั้งไม่อาจกลั่นกรองหรือตรวจสอบความชอบด้วยหลักนิติธรรมของกระบวนการพิจารณาของศาลต่างประเทศ และขัดต่อหลักการต่างตอบแทนอันทำให้อำนาจอธิปไตยทางศาลของไทยถูกระทบกระเทือนอย่างมีนัยสำคัญ แม้ข้อเท็จจริงในคดีฟังได้ว่า ผู้ถูกร้องเคยต้องคำพิพากษาของศาลแขวงมลรัฐนิวเซาท์เวลส์ แต่ไม่ใช่คำพิพากษาศาลไทย ผู้ถูกร้องจึงไม่มีลักษณะต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๐) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้องไม่สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๐๑ (๖) ประกอบมาตรา ๙๘ (๑๐) และไม่มีเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๐ วรรคหนึ่ง (๔) ด้วย

**มาตรา ๙๘ (๑๑) เคยต้องคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่ากระทำการอันเป็นการทุจริตในการเลือกตั้ง**

ข้อสังเกตคือ หากคดียังไม่ถึงที่สุด ยังไม่ถึงว่ามีลักษณะต้องห้าม

**มาตรา ๙๘ (๑๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือเคยเป็นสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงยังไม่เกินสองปี**

ข้อสังเกตคือ น่าจะหมายรวมถึงสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดที่ผ่านมาด้วยเพราะมีบทเฉพาะกาลรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามาตรึงรัฐธรรมนูญนี้ แต่มี**คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗/๒๕๖๔** วินิจฉัยว่า บุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ไม่เป็นผู้มีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๑ (๑๘) ที่ว่า “เป็นหรือเคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการการเมือง หรือสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นในระยะสิบปีก่อนเข้ารับการสรรหา” โดยศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลว่า การที่รัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ บทเฉพาะกาล มาตรา ๒๖๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา ย่อมหมายถึงการให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำภารกิจของตนด้วยความรับผิดชอบอย่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา โดยเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่แทนในระหว่างที่ยังไม่มีสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา แต่มิได้หมายความว่าสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ “เป็น” สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งด้วยความเคารพ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเรื่องนี้ น่าจะเป็นการแปลความตามตัวอักษร มากกว่าการคำนึงถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๘ (๑๔) ที่ไม่ต้องการให้เกิดประโยชน์ทับซ้อนในการทำหน้าที่

**มาตรา ๙๘ (๑๕) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ**

ข้อสังเกตคือ เคยมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๔๓ วินิจฉัยว่า เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

- (๑) ได้รับแต่งตั้งหรือได้รับเลือกตั้งตามกฎหมาย
- (๒) มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการหรือหน้าที่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายและปฏิบัติงานประจำ
- (๓) อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของรัฐ และ
- (๔) มีเงินเดือน ค่าจ้าง หรือค่าตอบแทนตามกฎหมาย

ดังนั้น กรรมการการประถมศึกษาจังหวัด กรรมการสภามหาวิทยาลัยราชภัฏ อนุกรรมการข้าราชการตำรวจประจำจังหวัด (อ.ก.ตร.จังหวัด) ไม่ใช่เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ แต่ผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ หลักเกณฑ์ของการเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๔๓ น่าจะยังใช้ได้ในปัจจุบัน

เคยมีกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งตัดสิทธิผู้คัดค้านเพราะเหตุเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ถือได้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มาตรา ๙๘ (๑๕) ผู้คัดค้านอ้างว่าเป็นการดำรงตำแหน่งเพียงชั่วคราวตามคำสั่งของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ศาลฎีกาแผนกคดีเลือกตั้งเห็นว่า คำสั่งดังกล่าวมิได้เป็นไปได้ในลักษณะของคำสั่งที่มีโทษด้านใดด้านหนึ่งให้ผู้คัดค้านต้องปฏิบัติ การดำรงตำแหน่งชั่วคราวของผู้คัดค้านจึงเป็นไปได้โดยความสมัครใจ หากผู้คัดค้านประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้ง ก็ชอบที่จะลาออกจากตำแหน่งชั่วคราวดังกล่าวเพื่อให้มีคุณสมบัติที่ถูกต้อง กรณีจึงถือว่าผู้คัดค้านขาดคุณสมบัติ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๔๘/๒๕๖๒)

**มาตรา ๙๘ (๑๗) “อยู่ในระหว่างต้องห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง”**

ข้อสังเกตคือ การดำรงตำแหน่งทางการเมือง น่าจะหมายถึงตำแหน่งทางการเมืองตามความหมายของ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” ตามพ.ร.บ.ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔

**มาตรา ๙๘ (๑๘) “เคยพ้นจากตำแหน่งเพราะเหตุตามมาตรา ๑๔๔ และมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม”**

เหตุตามมาตรา ๑๔๔ คือแปรรูปจัดสร้างพ.ร.บ.งบประมาณโดยมิชอบ ส่วนเหตุมาตรา ๒๓๕ วรรคสาม คือต้องคำพิพากษาศาลฎีกาว่าฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง หรือต้องคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่ากระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือร้ายแรงผิดปกติหรือฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

**ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๖๗ : กรณีความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเพิ่มเติม**

**คำถาม** ประเด็นที่ ๑ ภายหลังจากนายบุญเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงได้ ๒ เดือน ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภากำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้วินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ เนื่องจากปรากฏว่าก่อนนายบุญเข้ารับตำแหน่งดังกล่าวเพียง ๑ เดือน ศาลฎีกามีคำพิพากษาว่า นายบุญกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายการอดิถฤยาเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กายสาหัส ลงโทษจำคุก ๒ ปี โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ ๒ ปี

ให้วินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญสืบสกุลลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่

จงคำตอบ รัฐธรรมนูญ (ฉบับปี ๒๕๕๐) มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๓) บัญญัติว่า ความเป็นรัฐมนตรีสืบสกุลเฉพาะตัวเมื่อต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท แต่กรณีตามบทบัญญัติดังกล่าว เป็นกรณีที่รัฐมนตรีต้องคำพิพากษาในขณะดำรงตำแหน่ง จึงจะเป็นผลให้ความเป็นรัฐมนตรีสืบสกุลลง เมื่อนายบุญต้องคำพิพากษาให้จำคุกและรอการลงโทษก่อนจะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง ความเป็นรัฐมนตรีของนายบุญจึงไม่สืบสกุลเฉพาะตัวตามบทบัญญัติดังกล่าว (เทียบ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๕๖)

หมายเหตุ

ปัจจุบันต้องอ้างรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗๐ (๔) ประกอบมาตรา ๑๖๐ (๗)

.....

อ.อริคม อินทุภูติ